

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG - CONRADKADE 175 - TELEFOON 61.41.61 - GIRO 41.22.35
TELEFOON AFD. VISSERIJ 39.01.55

KORT VERSLAG VAN EEN STUDIEREIS NAAR HET DUITSE BOOMKWEKERIJ- CENTRUM PINNEBERG IN HOLSTEIN

1. Inleiding

Van 30 augustus tot en met 2 september 1967 werd een bezoek gebracht aan het boomkwekerijcentrum Pinneberg in Holstein door een twintigtal Boskoopse kwekers (waarvan enkelen waren vergezeld door hun vrouwen) en een tweetal medewerkers van het Proefstation voor de Boomkwekerij, nl. ir. B.C.M. van Elk (gestationeerd door het I.V.T., Wageningen) en J.F.B.M. Schupper (gestationeerd door het L.E.I. te Den Haag).

De studiereis werd ondernomen op initiatief van de L.T.B., afdeling Boskoop. De voorbereidingen tot de reis werden verricht door de heren B.C.M. van Elk, W. de Jong en J. Maassen (L.T.B.).

2. Doel van de reis

Het was bekend dat in Amerika planten in zgn. containers ¹⁾ worden geteeld. Het betreft hier uitsluitend grotere planten. Deze methode heeft eveneens opgang gemaakt op de boomkwekerijen in Europa. De cultuur van leverbare gewassen in pot wordt in beperkte mate toegepast o.a. in Denemarken, West-Duitsland, Engeland en Frankrijk.

Naast de teelt van leverbare gewassen in pot ontwikkelt zich in snel tempo de teelt van plantgoed in pot en wel speciaal in Holstein. Om een inzicht te verkrijgen in deze teeltwijze en na te gaan of deze nieuwe produktiemethode eventueel nadelige gevolgen kan hebben op de huidige gunstige exportpositie van de Nederlandse boomteelt, werd deze studiereis ondernomen. De vraag is of de Nederlandse kweker deze methode over moet nemen of een geëigende methode moet ontwikkelen, waarbij onze afzetmarkt behouden blijft, zo niet wordt verstevigd.

Deze reis kwam in aansluiting op de reeds eerder in augustus door Schupper ondernomen studiereis naar Denemarken in gezelschap van drie jonge Boskoopse kwekers. Hierbij was het doel eveneens gericht op een oriëntatie omtrent de boomteelt in pot.

Uitwisseling van kennis bij het bezoek aan Denemarken en West-Duitsland leidde tot interessante discussies. De rechtstreeks op de praktijk gerichte inzichten van de kweker zijn van grote waarde geweest bij het samenstellen van een aantal conclusies over de potteelt.

1. Onder containers worden verschillende media samengevat, o.a. potten, blikken, plastic zakjes e.d. Het begrip containerteelt wordt samengevat als potteelt.

67/1096

Wij zijn de Holsteinse en Deense kwekers zeer erkentelijk voor de prettige wijze waarop wij zijn ontvangen en voorgelicht.

3. Het gebied Holstein

Het boomteeltcentrum Pinneberg in Holstein ligt per auto ongeveer een half uur rijden ten noorden van Hamburg. Het gebied omvat 3500 ha boomkwekerij, verdeeld over ruim 900 bedrijven.

Van de totale oppervlakte boomteelt wordt 75% ingenomen door bedrijven die groter zijn dan 2 ha. De omzet van het gehele gebied wordt geschat op f. 85.000.000,- hetgeen overeenkomt met bijna f. 23.000,- per ha. Er zijn geen cijfers bekend over de omzet van in pot geteelde boomkwekerijgewassen. Gesteld mag worden dat deze in verhouding tot de totale omzet nog gering is. De omzet per ha is echter enige malen groter dan het gemiddelde van f.23.000,-.

Als vaste krachten zijn ongeveer 6000 arbeiders verbonden met de Holsteinse boomteelt. Bovendien zijn nog 3000 losse arbeidskrachten, hoofdzakelijk vrouwen in de kwekerijen werkzaam. Op de humeuze zandgrond vermengd met leem wordt mechanisatie van de grondbewerking en gedeeltelijk van de teeltwerkzaamheden veelvuldig toegepast. De produktie omvat vrijwel alle boomkwekerijprodukten, zoals bos- en haagplantsoen, rozen, onderstammen voor rozen en vruchtbomen, klimplanten, laanbomen en sierheesters. De export van boomkwekerijgewassen uit Holstein vormt slechts een gering deel van de totale produktie, nl. ongeveer 5% hetgeen de helft van de totale export van boomkwekerijprodukten van West-Duitsland is (in 1963 totaal f. 8.000.000,-). Ter vergelijking : Nederland export 60% van de produktie of f. 71.500.000,-, het centrum Boskoop bijna 90%.

Voor meerdere gegevens over het centrum Holstein wordt verwezen naar het verslag van een studiereis in dit gebied in 1964 (Interne Nota No. 103).

4. Bezochte bedrijven

De volgende bedrijven werden bezocht:

Wilhelm Ebers	Tangstedt
Heinz Clasen	Pinneberg
Hinrich Kordes	Bilsen
Strobel en Co	Pinneberg
E. Rostock	Elmshorn
Timmermans	Wedel
Hugo Meyer	Rellingen

De firma Meyer is een groot bedrijf in tuinbouwbenodigdheden, waar vrijwel alle voor de boomkwekerij benodigde materialen verkrijgbaar zijn, nl. van schop tot trekker en van potlood tot een volautomatische boekhoudmachine. De firma Meyer produceert plastic hangetiketten voor de boomkwekerij en voorziet daarmee naast de West-Duitse vrijwel de gehele Europese markt. De capaciteit van deze machines is zo groot dat naast een afzet in de overige tuinbouw eveneens een markt bij de industrie werd gezocht.

5. Samenvatting

Een uitvoerig verslag van de reis is in voorbereiding. Hierop vooruitlopend wordt na overleg met ir. B.C.M. van Elk onder enig voorbehoud de volgende samenvatting gegeven.

1. De potcultuur van boomkwekerijgewassen in West-Duitsland en Denemarken omvat zowel de teelt van plantgoed als oudere bomen. In West-Duitsland ligt het accent nog op plantgoed, in Denemarken op leverbare planten.
2. De potten worden steeds bovenop de grond geplaatst, zodat van potten met ongeperforeerde zijwand gebruik wordt gemaakt.
3. Het aantal in gebruik zijnde pottypen is zeer groot. Voorkeur wordt gegeven aan een pot van soepel en licht buigzaam plastic.
4. Voor de teelt van grotere planten zijn de Deense potten in busvorm met een inhoud van resp. 2, $3\frac{1}{2}$ en 5 liter het meest doeltreffend. Hiermede wordt op de grond een groot draagvlak verkregen. Dit is van belang, aangezien grote planten gemakkelijk omwaaien.
5. Voor de plantgoedteelt verdient de vierkante pot van 7 cm aanbeveling. Bij het uitzetten op het veld wordt een aaneengesloten oppervlakte verkregen. Dit bevordert een effectieve watervoorziening.
6. De belangrijkste knelpunten in de potcultuur worden gevormd door de samenstelling van de potgrond en de watervoorziening.
7. De potgrond moet voedzaam, ziektevrij, goed doorlatend en vochthoudend zijn. Bij machinaal potten is een losse, vrijwel droge grond vereist. Het is moeilijk om deze eisen in een potgrond te combineren. Op ieder bedrijf werden mengsels van verschillende samenstelling aangetroffen.

8. Bij de watervoorziening wordt in hoofdzaak gebruik gemaakt van regeninstallaties met vaste of roterende sproeidoppen. Het is niet eenvoudig om een goede spreiding van het sproeiwater over alle potten te verkrijgen, bijvoorbeeld bij eenzijdige wind.
9. De waterbehoefte bij de potteelt, vooral gedurende de zomermaanden, is belangrijk groter dan bij de vollegrondsteelt, mede door de vereiste sterke doorlatendheid van de potgrond.
10. Bedden met plantgoed in vierkante pot vormen een gesloten oppervlakte en hebben belangrijk meer profijt van het sproeiwater dan de potten met leverbare planten die wijd uit elkaar geplaatst zijn, waardoor grote hoeveelheden water naast de potten komen. Langs het loof loopt veel voor de pot bestemd water af.
11. De bijbemesting wordt door middel van korrelmest toegediend. In enkele gevallen werd kunstmest door het gietwater gemengd.
12. Op enkele bedrijven had een niet voldoende intensieve beregening plaatsgehadt waardoor de planten onvoldoende waren gegroeid.
13. De groei van de in pot geteelde gewassen was goed. De groei van overeenkomstige gewassen in de volle grond in Boskoop was beter.
14. De potcultuur voldoet aan een behoefte, daar met dit plantmateriaal een snelle hergroei met een minimale uitval wordt verkregen, ook bij minder deskundige behandeling. Een uitzondering wordt gemaakt voor gewassen die bij het verplanten zonder kluit nauwelijks groëimoeilijkheden ondervinden, zoals bos- en haagplantsoen, gezaaide onderstammen voor rozen en vruchtbomen. Artikelen voor massa produktie.
15. Voor de Nederlandse boomteelt is de potteelt van grotere planten in de eerste plaats van belang voor de binnenlandse markt. Een spreiding in de afzet wordt daardoor mogelijk.
16. De plantgoedteelt in pot kan voor bepaalde buitenlandse markten van belang worden. De Nederlandse boomkweker moet trachten met de natuurlijke produktievoordelen van bodem en klimaat een methode van potteelt te ontwikkelen, waarbij de concurrentiepositie op de exportmarkt kan worden behouden en zo mogelijk verstevigd.

17. Een belangrijk deel van de export naar West-Duitsland bestaat uit plantgoed. De totale export was in 1966 f. 71.500.000,- waarvan f. 17.250.000,- naar West-Duitsland, onze grootste afnemer werd uitgevoerd. Vanaf 1963 was deze export naar West-Duitsland als volgt:
1963 f.	10.700.000,-
1964 f.	13.600.000,-
1965 f.	17.300.000,-
1966 f.	17.250.000,-
18. Zou het niet mogelijk zijn om bijvoorbeeld in Boskoop volledig te profiteren van de vruchtbaarheid van de bodem, door de gewassen in de volle grond te blijven telen en eerst tegen het einde van het groeiseizoen (eind augustus - half september) de planten op te potten? Een goede doorworteling en afrijping van het gewas is voor het leveringseizoen mogelijk. Eigenlijk is dit niets nieuws daar dit reeds plaats heeft bij *Pyracantha*, *Cytisus*.
19. Het bezwaar van een mogelijke uitdroging van de Boskoopse kluit is onhoudbaar in vergelijking met de snel uitdrogende in het buitenland in gebruik zijnde mengsels voor potcultuur, die veelal 40-60% tuinturf of turfmolm bevatten.
20. De knelpunten van de volledige potteelt nl. de samenstelling van een goede potgrond en een effectieve beregening spelen bij een tijdige najaarspotting nauwelijks een rol.
21. In de praktijk worden nieuwe methoden dikwijls in een snel tempo doorgevoerd. Bij mijn bezoek aan Holstein in 1964 werd reeds gerapporteerd: "Eenvoudige rabatten met van zomerstek vermeerderde heesters in vierkante plastic pot met beregening". Inmiddels heeft een beduidende uitbreiding van deze cultures plaatsgehad. De algemene verwachting is dat de snelle uitbreiding voort zal gaan.
22. Het is van groot belang voor het behoud van onze export dat de Nederlandse boomkweker-exporteur zo snel mogelijk op de Duitse markt met een congruent artikel kan verschijnen. De activiteiten in deze zijn de laatste jaren niet geheel tot ontplooiing gekomen.

23. De volgende vraagstukken-vragen op korte termijn om een oplossing:

1. resultaten met het oppotten van een grote verscheidenheid van plantgoed in augustus of september om de doorworteling van de kluit te bepalen;
2. eventueel gebruik van een warenhuis hierbij;
3. vaststellen van de meest efficiënte vorm van verpakking en vervoer, zodat de vervoerskosten bij levering met potkluit niet te sterk zullen stijgen;
4. kostenvergelijking vollegronds- en potteelt.

Boskoop, 14 september 1967.

J.F.B.M. Schupper.